

DOUĂ SIGILII ALE BISERICII CU HRAMUL „ADORMIREA MAICII DOMNULUI” DIN SATUL OCIȘOR, JUDEȚUL HUNEDOARA

Dr. Augustin MUREȘAN
Complexul Muzeal Arad

Abstract

In this article, the author presents two seals of the wooden Church dedicated to the “Assumption of the Virgin Mary” from the village of Ocisor, Hunedoara county. Both seals have as their emblem the religious scene of the „Assumption of the Virgin Mary”, the patron saint of the village church. The type of seal on both seals is hagiographic. Through the religious symbol in the emblem of the two seals we find the patron of this place of worship at that time. It is confirmed by documentary sources and it is the same today.

Keywords

Ocișor; Church, “Assumption of the Virgin Mary”, seal, emblem, patron saint

1. Scurt istoric al Bisericii de lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” din satul Ocișor (1761)

In jurul anului 1759, obștea ortodoxă din satul Ocișor începea edificarea unei noi biserici de lemn, în locul celei mici și neîncăpătoare care fusese cumpărată de satul Groși, județul Arad. După numai doi ani, în anul 1761, lăcașul de cult era finalizat, context în care primește un

Antimis, dăruit de vlădicul arădean Sinesie Jivanovici, cu ocazia târnosirii. Biserica primește ca denumire de hram „Adormirea Maicii Domnului”¹.

Ridicarea topografică iosefină atestă deja existența noii biserici, prin reprezentarea grafică a acesteia în planul hărților militare imperiale². La fel și conscripțiile ecleziastice care vor urma³. De acum înainte, preoții se vor îngriji pentru înzestrarea ei cu odoare, carte bisericească și inventar liturgic, așa cum a procedat părintele Iosif Vozdogan din Ocișor, care, la 1794, reușise completarea patrimoniului parohial cu: două policandre, un potir, un disc, două ripide, o masă de prestol, un *Penticostarion* blăjean⁴. În decursul existenței sale, acestui monument istoric de arhitectură i s-au adus mai multe reparații, unele dintre acestea mai puțin inspirate⁵.

2. Două vestigii sfragistice

De la Biserica de lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” din satul Ocișor⁶, prezentăm două vestigii sfragistice⁷: un sigiliu⁸ din anul 1839, și altul din a doua jumătate a secolului al XIX-lea⁹. Tratarea lor este o continuare a preocupărilor noastre în legătură cu depistarea, studierea și introducerea în circuitul științific de specialitate a vechilor tipare sigilare¹⁰ și sigilii

¹ Ioana CRISTACHE-PANAIT, *Arhitectura de lemn în județul Hunedoara*, București, 2000, p. 205; Dorin PETRESC, *Ocișor un străvechi sat românesc din Țara Zărandului*, Deva, Editura Polidava, 2011, p. 330.

² Dorin PETRESC, *Ocișor un străvechi sat românesc din Țara Zărandului*, p. 330.

³ Dorin PETRESC, *Ocișor un străvechi sat românesc din Țara Zărandului*, p. 330.

⁴ Dorin PETRESC, *Ocișor un străvechi sat românesc din Țara Zărandului*, pp. 330-331.

⁵ Dorin PETRESC, *Ocișor un străvechi sat românesc din Țara Zărandului*, p. 331.

⁶ *Vezi Tabel Statistic-Șematism*, Județul Hunedoara, 4. Protopopiatul Brad, 4. Basarabasa cu filia Ocișor, Bis[serica] „Adormirea Maicii Domnului”, 1804, în *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic*, Arad, 1984, p. 89.

⁷ Vestigiu sfragistic = termen care definește generic totalitatea izvoarelor sigilare, adică a matricelor sigilare și a impresiunilor acestora, inclusive a fragmentelor și resturilor de sigilii, existente pe documente importante, pentru efectuarea cercetărilor sigilografice. Sinonim: *vestigii sigilare*; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982, p. 236.

⁸ Sigiliu = amprenta rămasă pe suportul documentului (în ceară, hârtie, soluție de aur, tuș sau fum) în urma aplicării matricei sigilare ce poartă o emblemă și un text menit a individualiza posesorul; *Dicționar al științelor speciale...*, p. 213.

⁹ Cele două sigilii bisericești prezentate au fost reproduse după Dorin PETRESC, *Ocișor un străvechi sat românesc din Țara Zărandului*, p. 677.

¹⁰ În legătură cu unele tipare sigilare bisericești din părțile Aradului, vezi: Augustin MUREȘAN, Ioan POPOVICI, „Tipare sigilare bisericești din colecția Direcției Județene Arad a Arhivelor

ecleziastice¹¹ din zona arădeană și împrejurimi. Folosite pentru a întări autenticitatea actului emis, cele două sigilii sunt imprimare alături de semnătura aceluia care a eliberat actul, sub conținutul textului propriu-zis. Ele cuprind: *emblema*¹², cu reprezentarea simbolică (de obicei, icoana hramului), și *legenda*, adică textul menit a individualiza posesorul.

2.1. Sigiliul din anul 1839

Acest sigiliu este rotund (~ 35 mm) și a fost imprimat în tuș roșu pe un act. În câmpul sigilar s-a reprezentat scena religioasă „Adormirea Maicii Domnului”, hramul acestei biserici¹³. Reprezentarea scenei este cea obișnuită:

Naționale (I), în *Istorie și spiritualitate ortodoxă în Episcopia Aradului 1706-2006*, Arad, 25-26 mai 2006, pp. 247-261; Augustin MUREȘAN, Ioan POPOVICI, „Un tipar sigilar al bisericii din comuna Almaș, județul Arad”, în *Studii de știință și cultură*, anul II, nr. 3-4 (6-7) septembrie-decembrie 2006, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, pp.160-161; Augustin MUREȘAN, Ioan POPOVICI, „Un tipar sigilar al bisericii din comuna Chisindia”, în *Adevărul* (Arad), anul XVIII, nr. 4919, din 2 septembrie 2006, p. 7; Augustin MUREȘAN, Ioan POPOVICI, „Tipare sigilare bisericesti din colecția Direcției Județene Arad a Arhivelor Naționale (II), în *Ziridava*, XXV/1, 2010, pp. 131-136; Augustin MUREȘAN, „Un tipar de sigiliu al unei biserici sătești din comitatul Arad (secolul al XIX-lea)”, în Doru Sinaci, Emil Arbonie, (coordonatori), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. V, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2012, pp. 212-214; Augustin MUREȘAN, Ioan POPOVICI, „Tiparul de sigiliu al Bisericii Nașterea Maicii Domnului din Târgul Hălmagiu (1838)”, în *Fragmentarium. Studii interdisciplinare în onoarea lui Aurel Chiriac* (coordonatori: Gabriel Moisă, Ioan Goman, Sorin Șipoș), Editura Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 2016, pp. 138-140; Augustin MUREȘAN, „Tiparul de sigiliu al Mănăstirii Hodoș-Bodrog”, în *Magazin istoric*, Anul I, serie nouă, nr. 11 (608), noiembrie 2017, pp. 60-61; Augustin MUREȘAN, Puiu Emilian VALEA, „Două tipare sigilare ale Bisericii Ortodoxe Române din Lipova”, în *Analele Banatului*, Serie nouă, Arheologie-istorie, XXV, 2017, pp. 269-271; Augustin MUREȘAN, Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS, Ioan POPOVICI, *Tipare sigilare ale unor biserici din zona Aradului și împrejurimi (secolele XVIII-XX)*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2019; Augustin MUREȘAN, „O analiză preliminară cu privire la hramul unor biserici din protopopiatul Șiria în lumina izvoarelor sigilografice (secolele XIX-XX)”, în *Studia Theologica et Historica Aradensia*, An V, nr. 5, 2023, pp. 102-117; Augustin MUREȘAN, Protos Lect. Univ. Dr. Nicolae M. TANG, „Hramul Mănăstirii Hodoș-Bodrog în lumina unor izvoare sigilografice”, în *Studia Theologica et Historica Aradensia*, An V, nr. 5, 2023, pp.118-130.

¹¹ Augustin MUREȘAN, „Un sigiliu al Bisericii cu hramul Sfinții Apostoli Petru și Pavel, din orașul Pâncota, județul Arad”, <https://uzpr.ro/29/06/2023/un-sigiliu-al-bisericii-cu-hramul-sfinții-apostoli-petru-si-pavel-din-orasul-pancota-judetul-arad>, (accesat 14. 04. 2024).

¹² Emblema = reprezentarea gravată pe suprafața unui sigiliu; *Dicționar al științelor speciale...*, p. 109. Există sigilii fără embleme, aceasta fiind înlocuită uneori cu textul legendei.

¹³ Vezi *Tabel statistic-șematism II*. Județul Hunedoara, 4.Protopopiatul Brad, 4. Basarabasa cu filia Ocișor, Bis[serica] „Adormirea Maicii Domnului”..., p. 89. Sărbătoarea Adormirea Maicii Domnului (Uspenia) este trecută în calendarul ortodox în ziua de 15 august, vezi „Lista alfabetică de sfinți, sărbători ortodoxe și diferite denumiri cronologice”, anexa VI,

Maica Domnului întinsă pe catafalc, în fundal un grup de ierarhi și ucenici, iar la căpătâi și la picioare Sfinți Apostoli. Deasupra grupului, Iisus Hristos, între nori, cu brațele deschise, trimite ajutorul său prin Duhul Sfânt. În exergă, între un cerc liniar în interior și altul perlat în exterior, legenda în limba română cu caractere chirilice. În transcriere și cu anumite întregiri, legenda are următorul conținut: ***PECETEA A S(FINTEI) BISER(ICI) DIN SAT(UL) OCIȘOR 1839***.

Legenda s-a scris circular pe un singur rând. Textul legendei conține *apelativul sigilar* (PECETEA), *denumirea instituției* (S BISER=SFINTEI BISE-RICI), *termenul generic menționând localitatea* (SAT), *denumirea acestuia* (OCIȘOR) și *anul confecționării tiparului sigilar* (1839)¹⁴. Începutul și sfârșitul legendei sunt marcate de o steluță¹⁵.

2.2. Sigiliul din a doua jumătate a secolului al XIX-lea

El este rotund (~ 35 mm) și a fost imprimat în tuș roșu pe un act. În emblema s-a reprezentat aceeași scenă religioasă („Adormirea Maicii Domnului”), hramul acestei biserici. Față de primul sigiliu, în această imagine sunt reprezentați și doi îngeri înfățișați în zbor între grupul îndurerat și Iisus în ceruri, înconjurat de nori. În exergă, între două cercuri liniare s-a scris legenda cu litere latine, capitale: **SIGILULU BISERICII GR. OR. ROM. OC-SISOR DIN OCISIV**. Legenda s-a scris circular pe un singur rând. Textul legendei conține *apelativul sigilar* (SIGILULU), *denumirea instituției* (BISERICII), *confesiunea* (GRECO OR. ROMÂNĂ), *termenul generic menționând localitatea, comuna* (OCIȘOR DIN OCISIU). Începutul și sfârșitul legendei sunt marcate de o steluță.

Sigiliul nu este datat. O cercetare sistematică și amănunțită a documentelor pe care s-a conservat sigiliul, ar putea facilita datarea lui aproximativă și stabilirea perioadei de folosire. Deocamdată, el poate fi datat cu probabilitate, ca fiind din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

în *Documente privind Istoria României. Introducere*, vol. I, Editura Academiei R. P. R., 1956, p. 517.

¹⁴ Augustin MUREȘAN, „Un sigiliu al Bisericii cu hramul *Adormirea Maicii Domnului* din satul Ocișor (1839)”, <https://uzpr.ro/28/05/2024/un-sigiliu-al-bisericii-cu-hramul-adormirea-maicii-domnului-din-satul-ocisor-1839/>, accesat 27.08.2024

¹⁵ Augustin MUREȘAN, „Un sigiliu al Bisericii de lemn cu hramul *Adormirea Maicii Domnului* din Ocișor”, în *Gutenberg Universul cărții*, Arad, anul XVI, nr. 59, iunie 2024, pp. 9-11.

Ambele sigilii sunt de tip hagiografic. Simbolul religios din emblema celor două sigilii reprezintă hramul lăcașului de cult la acea dată. El este confirmat de izvoarele documentare și nu s-a schimbat nici în zilele noastre. Modul cum au fost imprimate cele două sigilii pe acte, ne arată că tiparele sigilare erau destinate pentru sigilarea cu ceară, dar în ambele cazuri ele au fost întrebuințate la sigilarea cu tuș, în nuanță de roșu.

Importanța sigiliilor – cum se știe – este incontestabilă¹⁶. Se știe că valoarea documentelor nu stă numai în cuprinsul lor, ci depinde și de anumite elemente și particularități exterioare, între care se numără și sigiliile. Ele servesc la identificarea instituțiilor sau persoanelor care le-au emis, oferă, prin reprezentările lor, un prețios material pentru istorie iar prin modul lor de execuție contribuie la cunoașterea evoluției gustului artistic¹⁷.

¹⁶ Vezi Maria DOGARU, *Sigiliile mărturii ale trecutului istoric, album sigilografic*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 5.

¹⁷ Prot. Ieremia B. GHITA, Fabian M. POLGAR, „Vechi sigilii bisericești ale unor parohii din jurul Oraviței”, în *Mitropolia Banatului*, Anul XXXV, 5-6, 1985, p. 337. Pentru alte vestigii sfragistice bisericești, vezi și Ioan-Sabău LUCACI, „Peceti și amprente sigilare parohiale din Banat”, în *Altarul Banatului*, Anul VIII(XLVII), serie nouă, 1-3, ianuarie-martie, 1997, pp. 135-145.